

Foredrag i Oslo Militære Samfund

7. januar 2002

REGJERINGENS FORSVARSPOLITISKE UTFORDRINGER OG PRIORITERINGER

Forsvarsminister Kristin Krohn Devold

1. Innledning

Ærede forsamling.

Vi har bak oss et av de mest dramatiske år i vår tid. 11. september 2001 var dagen da virkeligheten overgikk fantasien. Terrorismens grusomme ansikt ble tydeligere. Det sivile samfunns sårbarhet ble blottstilt. Tusenvis av uskyldige liv gikk tapt. *"Den menneskelige ondskapen sprengte nye grenser"*, sa statsministeren i sin nyttårstale.

Ringvirkningene av terrorangrepet har vært verdensomspennende. USA leder an i en ny krig mot terrorisme, der også Norge deltar. Som NATO-allierte har også vi blitt bedt om å stille opp.

Vi gikk til stortingsvalg den 10. september. Få timer senere ble den politiske dagsorden totalt kastet om. Vi styrtet til TV-skjermene, lammet av bildene som møtte oss, og ute av stand til helt å fatte hva som var i ferd med å skje. *"En ny utrygghet har trengt inn i våre sinn, uavhengig av rikdom og status"*, sa Kofi Annan.

Og nettopp fordi vi må ta på alvor den enkeltes følelse av utrygghet, har vi ikke kunnet tillate oss å forbli lamslåtte og handlingslammede. Som forsvarsminister har jeg min del av ansvaret for å bidra til at folk igjen kan føle seg trygge. Min del av ansvaret for å sette grenser.

Foredragets disposisjon

Jeg har kommet hit i kveld for å snakke om omstillingen av Forsvaret. Men, det er naturlig at jeg også berører det som kanskje opptar det internasjonale samfunnet aller mest i øyeblikket. Innledningsvis vil jeg sette fokus nettopp på det internasjonale samarbeidet som har vokst frem etter terrorangrepene på USA.

Jeg vil også si noen om hvordan det norske forsvaret har lyktes i å møte de nye internasjonale utfordringene etter 11. september. Har vi klart å leve opp til de forpliktelsene NATO-medlemskapet krever av oss? Jeg har et ansvar for å gjøre vårt forsvar egnet til å bidra effektivt i kampen mot terror. Samtidig må Forsvaret også være dimensjonert for andre og mangfoldige typer av utfordringer.

De sikkerhetspolitiske utviklingstrekk og utfordringer danner bakteppe for forsvarspolitikken, og er direkte styrende for hvordan fremtidens forsvar bør se ut. Jeg vil både si litt om status for den pågående omstillingen og modernisering av Forsvaret og peke på hovedutfordringene fremover.

2. Internasjonalt samarbeid/NATOs forsvarsministermøte

Sjelden har verden sett en så bred internasjonal koalisjon vokse frem som etter 11. september, samstemt i sin fordømming av terroranslagene mot USA.

Koalisjonen går på tvers av politiske, etniske og religiøse skillelinjer. Samarbeidet gjør det mulig å bruke et bredt spekter av virkemidler i kampen mot terrorisme.

Spesielt har det vært positivt å oppleve at stater som har vært motparter, har stått sammen i dette spørsmålet.

For første gang i NATOs historie vedtok alliansen å utløse Atlanterhavspaktens artikkel fem. Det var ikke tvil om at et av alliansens land var angrepet. Dermed var alle NATOs medlemsland under angrep og forpliktet til i fellesskap å bidra med alle nødvendige ressurser.

NATOs forsvarsministermøte i Brussel i slutten av desember gjorde det enda klarere for meg hvor total denne enigheten er internt i NATO. Terrorangrepene mot USA anses av alle allierte som et angrep mot hele den "frie verden".

Her i landet har Regjeringen, Stortinget og flertallet i folket ikke vært i tvil, vi har ønsket å støtte opp om og bidra til denne alliansen. Det finnes en grense for hva vi kan akseptere!

3. Har Norge levd opp til forventningene?

Har så vi i Norge gjort vår del av jobben ?
Ja!

Jeg er stolt av at vi har vist oss i stand til å stille opp når behovene har meldt seg. Vi har klart mye på kort tid, noe vi får ros for av våre allierte. Dette viser at vårt forsvar et stykke på vei allerede er både moderne og fleksibelt.

- Jeg er stolt over å kunne si at et antall norske spesialstyrker allerede er på plass i Afghanistan for å støtte amerikanerne i den militære operasjonen "Enduring Freedom". Hovedstyrken er underveis i disse dager.

Våre spesialstyrker er internasjonalt anerkjente! De er samtrente med allierte kolleger. De har internasjonal erfaring. Jeg besøkte personellet på Rena i forrige uke for å ønske dem lykke til. Jeg ble mektig imponert over den positive innstillingen som møtte meg. Jeg er ikke i tvil om at de vil gjøre en meget god jobb.

På Rena besøkte jeg også verkstedet. De har jobbet dag og natt med å klargjøre og spesialtilpasse utstyr for spesialstyrkene. Blant annet har de bygget om flere feltvogner til det nesten ugjenkjennelige. Nettopp for å dekke spesialstyrkenes behov. Det er ikke uten grunn at verkstedssjefen går under navnet "Q", etter skikkelsen i James Bond-filmene.

- Etter 11. september har Etterretningstjenesten intensivert sitt samarbeid med USA.
- Vi har sendt 2 mineryddermaskiner med 15 operatører til støtte for minerydding av flyplassen i Kandahar. Også dette personellet har internasjonal erfaring. Maskinene og operatørene var klare samme dag forespørselen kom fra amerikanerne.
- Vi har både eksplosivrydderteam og transportkontrollenheter med verdifull erfaring fra Balkan. Disse er stilt til disposisjon for den britisk-ledede "sikkerhetsstyrken" i Afghanistan som har mandat fra FN. 25 personer reiser i løpet av kort tid.

- Vi har på kort tid klart å stille til disposisjon 15 lette panserbiler til operasjon "Enduring Freedom". Disse ble hentet av amerikanerne i desember.
- USA har bedt om, og vi har fra norsk side stilt til disposisjon, ett C-130 transportfly med støtteelementer. Flyet skal operere til støtte for operasjon "Enduring Freedom", og vil etter planen operere ut fra Manas flyplass i Kirgistan. Vi forventer å sende flyet om få uker.
- Vi har tilbudt seks F-16 og fire Bell-helikoptre til disposisjon til operasjon "Enduring Freedom".
- Alle disse elementene er godt egnede fordi de er samtrente med øvrige allierte gjennom øvelser og operasjoner.
- En norsk fregatt inngår allerede i NATOs atlantehavsflåte (STANAVFORLANT).
- 20 norske offiserer deltar i overvåkningen av amerikansk luftrom, som del av de fem overvåkningsflyene (AWACS-flyene) NATOs råd besluttet å sende til USA i oktober i fjor.
- Samtidig er vi, sett i forhold til folketall og samlet forsvarsbudsjett, dessuten den største bidragsyter på Balkan.
- Til tross for at Forsvaret er midt i en drastisk omstilling, makter vi å stille med substansielle bidrag til internasjonale operasjoner i to helt adskilte regioner. Det står det respekt av.

Vi kan levere og vi er gode til det. Dette er jeg mektig stolt av, og det blir lagt merke til blant våre allierte. Både generalsekretæren i NATO, Lord Robertson, og den amerikanske forsvarsministeren, Rumsfeld, takket meg personlig for våre bidrag da vi møttes under NATOs forsvarsministermøte før jul.

Men, vi kan bli enda bedre. Omstillingsprosessen har bare så vidt begynt. Forsvaret skal i fremtiden kunne stille ennå bedre rustet til å takle denne type utfordringer.

Som liten nasjon er vi spesielt sårbare, og vil ha behov for alliert assistanse i en krigssituasjon. Da er det viktig at vi selv evner å bidra utenfor egne grenser.

Nasjonal beredskap etter 11. september.

Etter 11. september har Forsvaret også ytet viktige bidrag i beredskapssammenheng. Terrorberedskap er innført ved Forsvarets avdelinger. Jeg har sørget for fullmakter som gjør at jeg om nødvendig kan kalle inn ekstramannskaper i en akutt situasjon. Jagerflyberedskapen er styrket for å kunne møte eventuelle terrortrusler fra luften. Tiltak fra beredskapsverket er iverksatt. ABC-vernberedskapen på militær side er gjennomgått, og Forsvaret har på dette området gitt opplæringsbistand til flere sivile etater.

4. Sikkerhetspolitiske utviklingstrekk og utfordringer

Dagens sikkerhetspolitiske situasjon er verken forutsigbar eller håndgripelig. Risikobildet er endret. Det er bredere sammensatt enn tidligere. Dette må vi ta høyde for i utformingen av vårt nye forsvar.

Det krever vilje til nytenkning og vilje til å foreta de valg som er nødvendige for å gi oss handlefrihet til å møte utfordringene.

11. september har gitt oss en rekke utfordringer for måten å utforme og bruke Forsvaret på.

Terrortrussel

NATO slo i sitt strategiske konsept fra 1999 fast at terrorisme og ikke-statlige aktører er en sikkerhetspolitisk utfordring.

Den 11. september, og den påfølgende erklæringen av en Artikkel fem- situasjon, demonstrerte dette til fulle. Terrorismen er en permanent sikkerhetspolitisk utfordring av internasjonal karakter, og en potensiell trussel mot alle land.

Det er imidlertid ikke et nytt fenomen. Terrorismen har eksistert over lang tid og har antatt mange former. Nytt er at vi står overfor krefter, med forgreninger i mange land, som har vist evne og vilje til å bruke alle tilgjengelige midler for å spre sitt budskap. Utviklingen er skremmende. Det er rapportert at ledere i al-Qaida-nettverket har vært i besittelse av kjemiske våpen samt manualer for fremstilling av masseødeleggelsesvåpen.

Informasjonsrevolusjonen og den generelle teknologiske utvikling har satt enkeltpersoner og grupper i stand til å råde over kapasiteter og nettverk av tidligere ukjent størrelse og ødeleggelsesevne.

Vi må i fremtiden regne med at vi i større grad vil stå overfor aktører som vil benytte seg av såkalte asymmetriske strategier for å spre frykt og ødeleggelser.

Militærmakt kan bidra til å løse problemet, men kan ikke løse det alene. Politiske, militære, økonomiske, diplomatiske, politimessige, lovgivningsmessige og humanitære virkemidler må alle utnyttes for å få full effekt. Tiltak må settes inn på de steder der terroren får utvikle seg, men også her hjemme må vi kunne møte denne utfordringen.

Totalforsvaret og en modernisering av sivil-militært samarbeid, blir viktig. På samme måte som våre militære styrker har behov for en omstrukturering for å kunne møte nye trusler, må vi også kritisk gjennomgå vår sivile beredskap. Spørsmålet er hvordan sivile og militære virkemidler best kan virke sammen i kampen mot terror, og hvordan militære ressurser kan støtte den sivile beredskap når det trengs.

NATO

NATO er vårt viktigste sikkerhetspolitiske ankerfeste. Alliansen har i tiden etter den kalde krigen endret seg i takt med skiftende rammebetingelser, og fremstår i dag som vital og dynamisk. Dette gjenspeiles også i ønsket fra en rekke land om å bli fullverdige medlemmer av organisasjonen. Ytterligere opptak av nye medlemmer, og nye og nære bånd til Russland er en velkommen utvikling, som vil styrke NATOs rolle som et transatlantisk forum for sikkerhets- og forsvarspolitisk samarbeid.

NATO og Atlanterhavspaktens artikkel fem har vist sin relevans også i forhold til dagens trusselbilde. Budskapet fra NATOs forsvarsministermøte før jul var klart: Sammen må vi videreutvikle en felles alliert strategi for å bekjempe internasjonal terrorisme. Sammen må vi videreutvikle NATOs operative kapasitet, slik at alliansen kan møte dagens og morgendagens utfordringer.

Deltakelse i operasjon "Enduring Freedom" og i den internasjonale sikkerhetsstyrken illustrerer hvor viktig det er at norske avdelinger kan operere sammen med andre allierte styrker. Dette sikres gjennom trening og øving med allierte og ytterligere modernisering av utstyr. Og er en forutsetning for at vi ved behov skal kunne motta effektiv støtte fra allierte forsterkninger i Norge.

Derfor er det meget viktig for Norge at vi følger opp de allierte styrkemålene og deltar aktivt i NATOs arbeid for å bidra til å bedre de alliertes evne til å operere sammen (DCI-prosessen).

Utviklingen i EU med vekt på Norges interesser

EU arbeider med å utvikle en egen europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik (ESDP). Målet er å få på plass en hurtig reaksjonsstyrke innen 2003 på 50-60 000 personell for å kunne gjennomføre EU-ledete krisehåndteringsoperasjoner.

Fra norsk side har vi støttet etableringen av en slik styrke, ikke minst for å sikre en jevnere byrdefordeling mellom Europa og USA. I utgangspunktet skal styrken bestå av bidrag fra EUs 15 medlemsland. Norge, som såkalt tredjeland, meldte høsten 2000 inn Forsvarets innsatsstyrke (FIST) som styrkebidrag til EUs reaksjonsstyrke.

EU har langt på vei fått tilstrekkelige styrkebidrag til å opprette reaksjonsstyrken, men mangler fortsatt en rekke kapasiteter, bl. a. strategisk løftekapasitet og etterretning. EU er derfor fortsatt avhengig av å bruke NATO-ressurser. Dette forutsetter gode samarbeidsmekanismer mellom NATO og EU. Arbeidet med å utvikle disse har inntil nylig nærmest stått stille. NATO er den eneste organisasjonen som er i stand til å gjennomføre operasjoner knyttet til kollektivt forsvar.

Til tross for at samarbeidsmekanismene ennå ikke er fastlagte, erklærte EU på et toppmøte i desember at det er etablert en operasjonell EU-kapasitet for krisehåndtering. Denne erklæringen understreker EUs ambisjoner på dette området.

Utviklingen i Russland

Russland har i 2001 vært preget av en politisk stabilitet som savner sidestykke i de ti årene som har gått siden opprettelsen av Den russiske føderasjon. Det er lite i dagens sikkerhetspolitiske situasjon som skulle tilsi at man fra norsk side har grunn til å betrakte Russland som en aktuell trussel. Historisk sett har forholdet mellom våre to land vært preget av fravær av væpnet konflikt.

Felles anstrengelser i kampen mot internasjonal terrorisme har dessuten bidratt til at forholdet mellom NATO og Russland nå er bedre enn på lenge. NATOs forsvarsministermøte før jul konstaterte at dette blant annet har åpnet for å etablere helt nye samarbeidsordninger. Vi opplever også en mer avdempet russisk kritikk mot NATO-utvidelsen og de amerikanske planene om et rakettforsvar.

En fortsatt stabil utvikling i vårt naboland og den økte samarbeidsviljen etter 11. september, vil tjene Norges sikkerhetspolitiske interesser.

Dette forandrer likevel ikke det faktum at forholdet mellom Norge og Russland i overskuelig fremtid vil være preget av det asymmetriske forholdet mellom en småstat og en stormakt.

I tillegg er det en rekke utfordringer av miljømessig karakter på Kola. Dette har blant annet skapt behov for økt samarbeid mellom våre to land. Omskolering av overtallige russiske offiserer og sikring av atomavfall utgjør to konkrete eksempler på denne type samarbeid.

Norge og Russland har et uavklart grensespørsmål i Barentshavet. Både i dag og i fremtiden vil Norges rolle som myndighetsutøver i havområder underlagt norsk forvaltningsansvar kunne bli utfordret. Vi må derfor til enhver tid kunne håndtere en situasjon der Norge eventuelt settes under politisk eller militært press. Av den grunn

trenger vi bred internasjonal ryggdekning. Norsk militær tilstedeværelse i nordområdene er kanskje enda viktigere enn før.

5. Regjeringens forsvarspolitiske prioriteringer

Overordnet syn på fremtidig utvikling av Forsvaret

Det sikkerhetspolitiske bakteppet jeg her har skissert, er sammensatt . Derfor trenger vi et robust, men også tilpasningsdyktig forsvar.

For at fremtidens forsvar skal være effektivt må det være oppgavebasert og alliansetilpasset. Det forutsetter at organisasjonen er moderne utstyrt og at det er politisk vilje til å skape balanse mellom oppgaver, struktur og finansiering.

Oppgavebasert:

Oppgavene må "balanseres" mot hverandre. Det betyr at vi må vurdere :

- a. hvilke utfordringer Forsvaret mest sannsynlig vil bli stilt overfor, og
- b. hvilke av disse som vil ha de største konsekvensene dersom Forsvaret ikke er rustet til å møte dem.

Enkelte av Forsvarets oppgaver ligger fast, fra å møte en mulig invasjon til fredstidsovervåkning og suverenitetshevdelse. Dette vil alltid være primæroppgaver for Forsvaret. Ved behandlingen av langtidsproposisjonen for Forsvaret i fjor vår, sørget derfor Stortinget for å styrke Forsvarets evne til å løse disse oppgavene, sett i forhold til det forslaget daværende regjering la frem. Høyre, sentrumspartiene og Fremskrittspartiet var sterkt delaktige i at verneplikten, Heimevernet og brigadestrukturen ble styrket. Og vi var pådrivere for at MTB-våpenet fortsatt skal ha en sentral plass i vårt forsvar. I Stortinget støttet AP, gjennom sin stemmegivning, opp under det meste av dette.

Alliansetilpasset:

Fremtidens forsvar må være alliansetilpasset. Det er nødvendig for å kunne operere effektivt sammen med våre allierte, både hjemme og ute.

Spørsmålet om alliansetilpasning må ikke forveksles med spørsmålet om Forsvaret skal fokusere på nasjonal eller internasjonal virksomhet. Ved å operere ute sammen med våre allierte får våre styrker den best mulige trening, og det vil motivere våre allierte til å hjelpe oss dersom det skulle oppstå en situasjon her hjemme.

Flernasjonalt samarbeid er viktig for å modernisere vår egen og alliansens samlede forsvarsevne.

Større krav til militært samvirke, reduksjoner i de fleste lands forsvarsutgifter og økte kostnader knyttet til utvikling og anskaffelse av forsvarsmateriell, har ført til at grupper av land i større grad går sammen om å løse felles utfordringer. Dette er ikke minst aktuelt for Norge og andre små NATO-land som ikke alene vil ha evne til verken å anskaffe eller drive mange elementer som er etterspurt av NATO.

Flernasjonalt styrkesamarbeid gir mer samkjørte allierte enheter og alliert personell får uvurderlig erfaring. Allerede nå høster vi fruktene av at en stadig større del av vårt personell har deltatt i internasjonal tjeneste. Jeg er imponert over norske soldaters faglige bredde og tyngde.

For at Forsvaret skal være oppgavebasert og alliansetilpasset må det ha tilgang på nytt og moderne materiell. Vi må ha fleksible styrker som kan løse et bredt spekter av oppgaver. Vi må ha styrker med bedre rekasjonsevne og større mobilitet. En kontinuerlig modernisering av Forsvaret er viktig. Her er personellets kompetanse en sentral komponent og kritisk ressurs.

Det siste tiåret har vært preget av manglende politisk vilje til å gi Forsvaret den nødvendige finansiering det trenger for å løse de oppgaver det er satt til. Konsekvensen er en underfinansiert forsvarsstruktur.

Regjeringen har som mål å skape balanse mellom struktur og finansiering. Dette koster penger, men i likhet med våre NATO-allierte har vi ikke råd til å la være.

Omstillingen – status – utfordringer

Hvordan ligger vi så an med omstillingen og moderniseringen som ble vedtatt 13. juni i fjor?

Vi er nå én uke inne i omleggingsperioden 2002-2005. En rekke tiltak er allerede iverksatt og godt igang.

En av de største utfordringene vi står overfor er å få kontroll over driftsutgiftene. Målet er å oppnå en utflating av veksten, ikke bare en noe mindre vekst enn før.

Den store omleggingen medfører at en rekke garnisoner og tjenestesteder blir nedlagt. Målet er at omfanget av Forsvarets bygningsmasse skal reduseres fra ca 6 mill. m² i dag, til ca 4 mill. m² i løpet av perioden.

I tillegg er forvaltningen av Forsvarets eiendommer fra 1. januar i år samlet i en forvaltningsbedrift, Forsvarsbygg, under Forsvarsdepartementet. Forsvarsbygg skal ha spisskompetanse både på bygg- og investeringssiden, og hente ut stordriftsfordeler på drifts- og vedlikeholdssiden.

Personell og verneplikt:

Omstilling på det personellpolitiske området er helt nødvendig, for å klare å redusere driftsutgiftene. Vi må redusere antall personell og få til en modernisering av organisasjonen. Målet om en reduksjon på 5000 årsverk er meget ambisiøst. Samtidig må vi beholde de beste. Forsvaret skal være en attraktiv, utfordrende og meningsfull arbeidsplass. Det er ikke lett, men det er mulig. Og, det må vi få til.

All omstilling stiller store krav til personellet, både de som forlater Forsvaret og de som skal være med videre. Vi må bli flinkere til å gjøre de riktige tingene, og vi må konsentrere oss om kjerneoppgavene.

Ved å samlokalisere Forsvarsdepartementet og Forsvarsstaben skal vi effektivisere ressursbruken. Vi skal oppnå bedre koordinerte prosesser og mindre byråkrati.

Den øverste forsvarsledelsen skal halveres. Samtidig skal vi bedre vår evne til strategisk planlegging, gjennomføring og kontroll. Det betyr at helhet og langsiktighet blir viktigere enn før, og at sjefer på alle nivåer må ta et større ansvar for at kjerneoppgavene prioriteres.

Forsvarets personellstruktur må være fornuftig og fremtidsrettet, både når det gjelder kompetanse og alderssammensetning.

Militær utdanning skal gi langt bedre uttelling i det sivile utdanningssystemet. Dette vil være en fordel for rekrutteringen til offisersyrket, og vil være en god plattform for offiserer som ønsker å skifte karriere etter noen år i Forsvaret.

Tilpasningen av Forsvarets utdanning til det sivile universitets- og høgskolesystem er også i rute. Det er jeg fornøyd med.

Omstillingen skal ikke svekke vår evne til å delta internasjonalt. Derfor vil vi se nærmere på de familiepolitiske forhold knyttet til denne typer tjeneste. Jeg har allerede startet arbeidet med å vurdere om befalsordningen skal endres.

Det er også behov for å vurdere om adgangen til å beordre yrkesbefal til slik internasjonale tjeneste bør utvides i forhold til den lovhjemmelen vi har i dag. Jeg er innstilt på å treffe en beslutning om å foreslå en eventuell slik lovendring så tidlig som mulig, etter å ha innhentet nødvendige råd bl. a. fra forsvarssjefen.

Rekruttering til fremtidens forsvar er også en utfordring i omstillingen.

Skal Forsvaret plukke de beste hodene, de flinkeste folkene og personer med nødvendig "guts" og "drive", må vi rekruttere både kvinner og menn. Forsvaret skal være et førstevalg. Akkurat som det var det for meg da regjeringspostene skulle fordeles.

Jeg vil arbeide for å nå målet om 7% kvinner blant vervede og befal og 13 % kvinnelige sivile ledere innen år 2005. Forholdene må også legges bedre til rette for å holde på de dyktige kvinnene vi allerede har. Her er det mange forbilder som fortjener stor respekt og honnør. Vi hadde verdens første kvinnelige ubåtskaptein, og vi har en kvinnelig jagerflypilot. Jeg glad for at vi har kvinner både i ledersjiktet og i den spisse ende av Forsvaret, men jeg vil ha enda flere.

Forsvarets internasjonale engasjement stiller store krav til at vårt personell skal fungere i et flerkulturelt miljø. For at det skal lykkes, må mannskapet få erfaringer med mangfold på hjemmebane. Det er derfor til Forsvarets beste og i Forsvarets interesse at vi både får en høyere andel kvinner og en høyere andel personer med innvandrerbakgrunn til vår organisasjon. Målet er økt kompetanse, mer mangfold og et mer velfungerende forsvar.

Verneplikten skal fremdeles være en bærebjelke, men vil få ny utforming. Den skal fortsatt oppleves som rettfærdig og allmenn i ordets rette forstand.

Vi må imidlertid veie tjenestetiden for vernepliktige opp mot Forsvarets behov for kompetanse. F. eks. kan Heimevernet klare seg med kortere førstegangstjeneste, blant annet fordi de øves hyppigere. Stortinget har derfor vedtatt at grunnutdanningen for Heimevernet skal være 100 operative dager. Nå er det viktig å finne ut hvordan dette skal utformes i praksis, og hvordan vi kan få utnyttet kapasiteten best mulig innenfor vedtatt struktur.

Stortinget har bedt om at det også vurderes å innføre en tredje kategori verneplikt. Vi har foretatt en innledende studie av saken, og det kan være mulig å finne løsninger innenfor Totalforsvarskonseptet. Det er derfor naturlig at Justisdepartementet leder de videre utredninger om en slik alternativ verneplikt i lys av Sårbarhetsutvalgets innstilling.

Moderniseringen av Forsvarets materiell

Et moderene forsvar må ha moderne utstyr. Derfor må DCI-kravene fra Washingtontoppmøtet ligge i bunnen for våre fremtidige anskaffelser. Kostnadene ved utvikling og anskaffelse av nytt materiell er i mange sammenhenger så enorme at flernasjonalt samarbeid er den eneste løsningen for å fordele byrdene på en mest mulig

rettferdig måte mellom allierte. Samarbeid om utviklingen og anskaffelser av nytt materiell bidrar også til å legge til rette for tettere samarbeid på det operative plan, når materiellet skal taes i bruk. Dessuten vil de samlede ressurser kunne utnyttes mer effektivt.

Hvilke konkrete vedtatte og planlagte materiellprosjekter er vi så i gang med?

- Byggingen av første fartøy av fem nye fregatter i Fridtjof Nansen-klassen starter i disse dager. Fartøyet planlegges levert i 2005. Deretter vil ett fartøy bli levert hvert år frem til 2009. Fartøyene og våpensystemene om bord er beregnet på å kunne operere både i kystnære farvann og på det åpne hav, og kan brukes så vel i norske områder som i internasjonale operasjoner. Jeg har stor tro på disse fartøyene, og jeg skal senere denne måneden til Spania for å besøke verftet som bygger dem.
- Like før jul døpte jeg Kystvaktens nye flaggskip, KV Svalbard. Fartøyet betyr en betydelig forsterkning av kystvakten, og med sitt isforsterkede skrog vil den være særlig godt egnet for oppdrag lengst nord i kystvaktens ansvarsområde. Jeg er selv oppvokst i Kyst-Norge og vet godt hvor viktig det er for Norge å hevde suverenitet over våre havområder, og dertil ha en tilfredsstillende beredskaps- og overvåkningskapasitet. Betydningen av havområdene vil bare øke i fremtiden.
- Det skal anskaffes enhetshelikoptre som omfatter maritime helikoptre, dvs seks helikoptre til støtte for Sjøforsvarets nye fregatter og åtte helikoptre til Kystvakten som erstatning for Lynx. Helikopteret vil gi fregattene en ny dimensjon og er avgjørende i moderne sjøoperasjoner. Med tanke på Kystvakten, vil det nye helikopteret øke aksjonsradiusen til hvert enkelt fartøy og forbedre evnen til både overvåkning, kontroll og ikke minst redningstjeneste. Leveransene av helikoptrene starter høsten 2005 med siste leveranse i 2008.
- Ved behandlingen av langtidsproposisjonen for Forsvaret vedtok Stortinget at anskaffelse av nye kampfly skal forberedes. Regjeringen vil følge opp dette vedtaket og er i ferd med å etablere en strategi for hvordan erstatningen av F-16 MLU skal gjennomføres. Nye kampfly vil bli den største enkeltanskaffelsen i Forsvaret noensinne. Anskaffelsen må gjennomføres en gang mellom 2010 og 2018. I det videre arbeid er det helt nødvendig å sikre størst mulig handlefrihet så lenge som mulig.

Samtidig må Norge utnytte de mulighetene et tidlig forpliktende samarbeid mellom nasjoner med felles interesser kan medføre operativt, økonomisk og industrielt.

Det amerikanske JSF-prosjektet (Joint Strike Fighter) og en videreutviklet Eurofighter, men også andre kandidater, vil bli vurdert.

- På forespørsel fra USA er KNM Skjold for ett år stilt til disposisjon for den amerikanske marine og kystvakt. Fartøyet vil gjennomgå omfattende tester i denne perioden. Sammenliknet med Hauk-klassen har Skjold-klassen kapasitet til å løse flere oppgaver, og er dermed også mer i samsvar med NATOs DCI-krav. Det at USA er så interessert i fartøyet er et kvalitetsstempel i seg selv.

Regjeringen tar sikte på å presentere et prosjektforslag for Stortinget i løpet av våren. Det er ønskelig å kunne inngå kontrakt i inneværende år, avhengig av Stortingets behandling og forhandlingene med leverandøren.

- Forsvaret har kommet til et veiskille når det gjelder fremtidig behov for transportflykapasitet. Operativt sett er våre C-130 Hercules transportfly, dårlige. Derfor er derfor iverksatt en utredning som ser på ulike måter å løse vårt fremtidige behov for transportflykapasitet på, og også i en mulig flernasjonal sammenheng. En

arbeidsgruppe la før jul frem en rapport som gir en vurdering av mulige løsninger, også løsninger som samtidig kan dekke vårt fremtidige behov for lufttankingskapasitet. Vi vurderer for tiden rapportens innhold og vil legge frem våre konklusjoner til våren (i vårproposisjonen).

Når vi i fremtiden skal prioritere mellom større materiellinvesteringer, vil jeg som sagt legge stor vekt på at disse er i tråd med alliansens målsetninger med DCI: bedre alliertes evne til å operere sammen.

Strategisk sjøtransport, som er et viktig ressursmessig satsningsområde for Norge innenfor NATO-samarbeidet, er også sentral innenfor rammen av DCI. Norge vil i løpet av de nærmeste dagene inngå beredskapskontrakter for strategisk sjøtransport. Dermed tilføres NATO en viktig kapasitet som kan utnyttes hvis det blir behov for det. Norge er pådriver i å forbedre alliansens totale sjøtransportkapasitet, med det mål å bedre utnyttelse av tilgjengelige ressurser.

Kravene til interoperabilitet og behovet for samarbeid om blant annet trening, vedlikehold og ulike oppdateringer av allerede anskaffet materiell, øker. Dette vil få konsekvenser for hvilke internasjonale samarbeidsprosjekter Norge skal velge.

Et nylig eksempel på slikt samarbeid er kontrakt for leveranser av helikoptre til fregattene og Kystvakten. Norge signerte kontrakten den 30. november i fjor og anskaffelsen skal foretas i samarbeid med Finland og Sverige.

Norge har et aktivt engasjement i NATOs arbeide med luftbåren bakke-overvåkning. Jeg vil også trekke frem prosjektet om nytt kortholdmissil til våre "midtlivsoppdaterte" F-16 der vi ser på mulighetene for felles innkjøp med Nederland, Belgia, Danmark og Portugal. Andre fremtidige spennende samarbeidsområder kan bli etablert for eksempel innenfor området ubemannede fly, eller såkalte UAV'er.

6. Avslutning

I mars i år vil jeg legge frem en proposisjon for Stortinget med forslag til nødvendige tilpasninger i forsvarsstrukturen og med forslag til hvordan denne skal finansieres. De nye kostnadsberegningene, utført på basis av Stortingets vedtak i forbindelse med behandlingen av langtidsproposisjonen for Forsvaret, har vist at vedtatt struktur vil koste vesentlig mer en tidligere antatt.

Formålet med vårproposisjonen er å skape balanse mellom struktur og finansiering. For å oppnå dette, trenger vi forutsigbarhet. Dette forutsetter en bred forsvarspolitisk enighet. Enigheten i Stortinget i høst, ved behandlingen av årets forsvarsbudsjett, var et viktig skritt i riktig retning. Dette gir oss et godt grunnlag å bygge videre på. Det vedtatte budsjett for 2002 er tilfredsstillende og forsvarlig for å komme i gang med vedtatt omstilling, men heller ikke mer.

Terrorangrepet i USA 11. september har gjort forebyggelse og bekjempelse av terrorisme til en akutt så vel som langsiktig oppgave. Jeg vil i proposisjonen derfor også vurdere behovet for ekstraordinære tiltak mot terror.

Arbeidet med vårproposisjonen vil oppta mesteparten av min og Forsvarsdepartementets tid i månedene som kommer.

Jeg vil på samme tid arbeide hardt for at Forsvaret tilføres de midler det må ha for å kunne ivareta våre forpliktelser og ambisjoner, både nasjonalt og internasjonalt.

Uavhengig av drakampen om budsjettmidler må vi hele tiden målrettet arbeide med omleggingen av Forsvaret. Lykkes vi ikke med dette, vil mye gå tapt, uansett hvor store midler som tilføres Forsvaret i de kommende år.

Vi må stå sammen om å skape et framtidsrettet og slagkraftig Forsvar. Vi må stå sammen om å bevare og videreutvikle et Forsvar vi kan være stolte av. Sammen skal vi skape en attraktiv, utfordrende og meningsfull arbeidsplass. Sammen skal vi klare dette!

Takk for oppmerksomheten.